

Esmira İsmayılova
Lənkəran Dövlət Universiteti

MƏHƏMMƏDHÜSEYN ŞƏHRİYARIN ANADİLLİ ŞEİRLƏRİNİN ƏSAS MÖVZU DAİRƏSİ

Açar sözlər: Şəhriyar, ustad, ana dilli, mövzu, şeir

Key words: Shahriyar, master, mother language, topic, poem

Ключевые слова: Шахрияр, мастер, родной язык, тема, стихотворение

Məhəmmədhüseyn Şəhriyar (1906-1988) Azərbaycan ədəbiyyatının görkəmli nümayəndəsi, müasir poeziyamızın ən oxunaqlı şairi, yaratdığı sənət inciləri ilə mənsub olduğu xalqın yaddaşında əbədi yaşayan ustad sənətkarlardan biridir. Şairin fars, türk, qismən də ərəb dilində yazdığı əsərləri yaşadığı İran dövlətinin sərhədlərini aşaraq hələ sağlığında ona dünya şöhrəti qazandırmışdır. Ustad sənətkarın yaradıcılığı çoxşaxəli olduğundan, məqalədə əsasən, şairin ana dilində yazdığı şeirlərinin mövzu dairəsindən söz açmağa çalışacağıq.

Qeyd edək ki, Azərbaycanın həm cənubunda, həm də şimalında M.Şəhriyar irsini hələ sağlığında araşdıran, yaradıcılıq xüsusiyyətlərini tədqiq edən yüzlərlə ədəbiyyatşünas olub, tədqiqatlar aparılıb və bu proses bu gün də davam edir. Ustad sənətkarın əsərlərinin tədqiqatçılarda belə maraq oyatmasının əsas səbəblərindən biri də M.Şəhriyar yaradıcılığına xalq marağının tükənməz olması, əsərlərinin nəgmə kimi dillərdə dolaşması, tərcümə olunduğu xarici ölkələrdə oxucuların rəğbətini qazanaraq geniş yayılmasıdır.

Ədəbiyyatşünas alim Qulamhüseyn Beqdeli məzmun və forma etibarı ilə zəngin olan Şəhriyar yaradıcılığını belə dəyərləndirir: “Şairin poeziyası bir çox üstünlüklərinə görə müasir Şərq ədəbiyyatında görkəmli yer tutur. Bəzi ədəbiyyatşünasların fikrincə son 600 ildə Şəhriyar lirikası Hafizdən sonra bütün sələflərindən üstün mövqe tutmaqdadır” [2, s.10]. Nəzərə alanda ki, mərhum tədqiqatçı bu fikri ötən əsrin 60-cı illərində bildirib, deməli, bu tarixin üzərinə daha iki qərinə əlavə etmək lazım gəlir. Dünya şöhrətli siyasətçi, siyasi xadim, Azərbaycan xalqının ümummillə lideri Heydər Əliyevin ondan müsahibə alan jurnalistin “Ən çox sevdiyiniz şair?” sualına “Şəhriyar” cavabını verməsi də ulu öndərin ustad sənətkara tükənməz sevgisinin təzahürüdür.

Şəhriyarın ana dilli yaradıcılığını araşdıran ədəbiyyatçı alimlər şairin əsərlərini mövzu dairəsinə görə müxtəlif qruplara ayırırlar. Bu irsin ilk tədqiqatçılarından olan ədəbiyyatşünas alim Q.Beqdeli Şəhriyarın əsərlərini əhatə etdiyi mövzu müxtəlifliyinə görə üç hissəyə bölüb:

1. Məhəbbət lirikası.

2. İctimai-siyasi şeirlər.

3. İthaf, dostlarına və sairəyə həsr etdiyi şeir və xatirələr [2, s.11].

Şəhriyar lirikasını mövzu, məzmun və formaca çoxcəhətli, rəngarəng adlandıran şair, tədqiqatçı, ədəbiyyatşünas alim Hökümə xanım Billuri şairin şeirlərini mövzu baxımından təhlil edərək şərti olaraq iki yerə bölüb:

1. Siyasi lirika

2. Məhəbbət lirikası [3, s.114].

Şəhriyarın əsərlərinin təhlilini aparan H. Billuri bu qənaətə gəlir ki: “Oxucu-ya əmək və zəhmət, xeyrxahlıq hissləri aşılamaq, Şəhriyarın siyasi-ictimai lirikasının başlıca keyfiyyətidir. Vətənpərvər, fədakar insanlar tərbiyə etmək cəhdi, düz dolanmayanları düzlüyə, yaxşı olmayanları yaxşılığa, laqeydləri həssaslığa, fədakarlığa çağırmaq Şəhriyarın siyasi-ictimai lirikasındakı bədii çağırışının qayəsini təşkil edir” [3, s.116].

Tədqiqatçı alim, professor Elman Quliyev “Şəhriyar poeziyası və milli təkamül” kitabında Şəhriyar irsini tədqiq edərkən əvvəlki tədqiqatçılardan fərqli olaraq, mövzu dairəsi baxımından şairin şeirlərini beş qrupa ayırır:

1. İctimai-siyasi şeirlər

2. Məhəbbət lirikası

3. Təbiət təsvirli şeirlər

4. Tərcümeyi-hal xarakterli şeirlər

5. Dini mövzulu şeirlər [5, s.98].

Bütün təsnifatları gözdən keçirdikdən sonra, professor Elman Quliyevin bölgüsünü daha sanballı və əhatəli hesab etdiyimizdən, araşdırmalarımızda bu təsnifatı əsas götürəcəyik.

Məhəmmədhüseyn Şəhriyarın ana dilli yaradıcılığında istimai-siyasi mövzuda yazdığı şeirlərə diqqət etsək, görərik ki, şair vətənpərvərlik, qəhrəmanlıq, mübarizlik, doğma yurda sdaqət, ana dilinin təbliği, milli-mənəvi dəyərlərə, tarixi keçmişimizə hörmət hissinin tərənnümünə daha geniş yer ayırır. Fikrimizi konkret nümunələr əsasında şərh etməyə çalışaq.

Şəhriyar əslən Cənubi Azərbaycandan olan görkəmli ədəbiyyatşünas alim, professor Qulamhüseyn Beqdeliyə həsr etdiyi “O taydan gələnə” şeirində vətənpərvərlik hisslərini belə ifadə edir:

Vətəndən ayrı düşən övladım! Qayıt vətənə!

Qayıt ki, göz yola dikmiş anan qayıtdı sənə. [6, s.68].

Eyni hissləri biz şairin Cənubi Azərbaycanda doğulan, İranda baş verən siyasi repressiyalar vaxtı ailəsi ilə Bakıya köç etməyə məcbur olan tədqiqatçı alim Hökümə xanım Billuriyə ithaf etdiyi şeirdə də görürük:

*Sən Vətəndən sarı qəlbin döyünürsə, maralım,
Vətənin də maralından sarı qəlbi döyünür.
Vətəni bağruva bassan sevinərsən yenə sən,
Ki, Vətən də balasın bağrına bassa sevinir* [6, s.119].

Professor Elman Quliyev Şəhriyar şeirlərini tədqiq edərkən ustad sənətkarı hər şeydən əvvəl, vətənpərvər şair kimi səciyyələndirir: “Şəhriyar vətənpərvər bir şairdir. Onun yaradıcılığında vətən sevgisi, vətənə bağlılıq, qeyrətli vətəndaş mövqeyi və istəyi kimi sənətinin ən aparıcı xəttinə çevrilir. yaradıcılığı ilə yaxından tanışlıq bir daha onu göstərir ki, vətənin hər şeyi şair üçün qiymətli və əzizdir” [5, s.99].

Şəhriyarın ana dilli yaradıcılığı ilə tanışlıq subut edir ki, bu deyilənlər heç də gəlişi gözəl söz deyil. Vətən, doğma yurd, mənsub olduğu xalq ustad sənətkar üçün həyatının mənasıdır. Humanist şair haqqa çatmaq yolunu xalqla yaxınlıqda, məzlumun əlindən tutmaqda görür:

*Haqqa çatmaq yolu çox varsa, uzaqdır, amma,
Hamısından yaxını xalqın əlindən tutmaq* [6, s.135].

Millətinin ikiye bölünməsi, parçalanmış vətən dərdi Şəhriyarı bütün yaradıcılığı boyu ciddi narahat edib. Bu yanğı şairin müasiri olan şairlərlə yazışmalarında, şeirləşmələrində öz əksini tapıb. “Məmməd Rahim həzrətlərinə cavab” şeirində ayrılıq yanğını şair belə nəzmə çəkir:

*O taydadı Şəki, Şirvan, Qarabağ,
Bu tayda da Meşgin, Əhər, Qaradağ,
Bir-birini Arazdan almış soraq,
Araz bizi ayırmadan dağlayıb,
Sən özü də gecə-gündüz ağlayıb* [6, s.141].

Şəhriyar üçün vətən bütöv anlayışdır, onun o tayı, bu tayı yoxdur. Şair Süleyman Rüstəmə yazdığı şeirlərinin birində vətəni Azərbaycanı ikiye bölən Arazı iki göz arasında çıxan çibana bənzədir:

*Göz yaşımisan, ay Araz, qoyma gözüüm baxsa da görsün,
Nə yaman pərdə çəkibsen iki qardaş arasında!
Demə dağ-daşdı, Süleyman, səni məndən ayıran şey,
Bir çibandır ki, çıxıbdır göz ilə qaş arasında* [6, s.53].

Şəhriyar irsinin araşdırmaçılarından olan professor Yavuz Axundlu şairin yaradıcılığına nikbin ruhun hakim olduğunu yazır: “Şəhriyar başdan-başa qəmdir,

kədərdir, həsrətdir. Bu kədər daha çox ictimai məzmun daşıyır. Lakin o, bədbin şair deyil, xalqının gələcəyinə ümidlə baxan nikbin şairdir. Azadlıq və doğma xalqının xoşbəxtliyi ideyası isə onun bütün yaradıcılığından qırmızı xətlə keçir” [1, s.361].

*Yaman günlər keçib-gedib itəndi,
Bir yaxşılıq muradına yetəndi,
O tay-bu tay-fərqi yoxdu, vətəndi* [6, s.150]

deyən Şəhriyar üçün Bakı Kəbə kimi müqəddəsdir. Şairin fikrincə, bu müqəddəs şəhərdə ədəbiyyat və incəsənət inkişaf yolundadır, sənət adamı hünərli sayılır:

*Ora bizim qızıl Kəbə Bakıdı,
Şanlı bakiçılar xaki-pakıdı,
İncəsənətlərin abu-xakıdı,
Orda hünər mədənlərtək qazılıb,
“Məşədi İbad”, “Arşın malçı” yazılıb* [6, s.150].

Şəhriyar həm də mübariz şairdir və bu mübarizlik onun şeirlərində sənətkarlıqla əksini tapır. Şair vətəninə ikiyə bölənlərlə, qardaşı qardaşdan, ananı baladan ayıranlarla heç cür barışa bilmir, ayrılığa bais olan günahkarları yaşadığı dövrdə təhlükəli olsa da, lənətləməkdən çəkinmir:

*Bir uçaydım bu çırpınan yelinən,
Bağlaşaydım dağdan aşan selinən,
Ağlaşaydım uzaq düşən elinən
Bir görəydim ayrılığı kim saldı?
Ölkəmizdə kim qırıldı, kim qaldı?* [7, s.165].

“Neftimizi basdırırlar, millətə qan qusdururlar” deyən şair millətinin mərd oğullarına güvənir, xalqının şanlı keşmişi ilə öyünür:

*Biz bir dərya qan vermişik,
Zindanlarda can vermişik,
Qırx nəsil qurban vermişik...* [6, s.156].

M.Şəhriyarın ictimai-siyasi şeirləri arasında “El bülbulü”, “O taydan gələmə”, “Qafqazlı qardaşlarla görüş”, “Gözün aydın”, “Türkiyəyə xəyali səfər”, “Döyünmə-söyünmə”, “Sənəti məmləkət”. “Türk övladı, qeyrət vaxtıdır”, “Türkün dili”, “Yalan dünya”, “Dünya yaman tapmacadır”, “Çalağan quşu”, “Ağız yemişi”, “Səreynli şairə”, “Qaçaq Nəbi” və s. daha böyük ictimai əhəmiyyət kəsb edir.

Ustad şair ana dilinə olan məhəbbətini şeirlərində sevə-sevə tərənnüm etmişdir. “Türkün dili” şeirini fars şovinistlərinin “Niyə türk dilində şeir yazırsınız, türk dili nə dil, nə də ləhcədir “ deməklərinə görə yazdığı əsəri oxuyanda aydın hiss olunur:

*Türkün dilitək sevgili, istəkli dil olmaz,
Ayrı dilə qatsan bu əsil dil əsil olmaz [6, s.24].*

“Şəhriyar və bütün türkcə şeirləri” kitabında tədqiqatçı alim Yusuf Gədikli ustad şairin türkcə yazdığı şeirlərini tədqiq edərkən ədibin doğma dilinə olan məhəbbətini yüksək qiymətləndirərək yazırdı: “Türk dili (türki) o qədər gözəldir ki, Şəhriyar onun anaların oxşağı (analar sevgilisi) laylay dili olduğunu söyləməklə qalmır, hətta and da içir:

*Türki vallah, analar oxşağı , laylay dilidir,
Dərdimi mən bu dəva ilə müdəva elədim*

misrası artıq türkcəmiz haqqında başqa bir söz deyilməsinə ehtiyac yaratmır [4, s.87].

Şəhriyarın ictimai-siyasi şeirləri arasında diqqəti çəkən, şəhid anasının dilindən qələmə aldığı “Analar oxşaması” torpağının 20 % düşmənin tapdağında qalan, minlərlə övladı şəhid olan Azərbaycan anasının da ürəkparçalayan haray səsidir. Bu harayda ana qəlbinin yangısı, kədəri ilə yanaşı, həm də bir məğrurluq, qurur var. Şəhid anası oğlunun vətən yolunda həlak olmasını ağrı kimi yox, fəxarət kimi qəbul edir:

*Şir balası, şəhidlərin yeri boşdur, boş qalmasın,
Allah bizdən xoşnud olsun, şeytan qoy heç xoş olmasın,
Sizlər kimi igidlərlə dünya dolsun, boşalmasın,
Cihad bizi cəhənnəmdən qurtardı verdi cənnətə,
Şəhid balam, bayram sənə, görüş qalsın qiyamətə [6, s.218].*

M.Şəhriyarı oxucularına sevdirən həm də məhəbbət mövzusunda qələmə aldığı lirik şeirləridir. Şəhriyar da sələfləri N.Gəncəvi, M.Füzuli, Hafız, S.Təbrizi kimi bu ilahi mövzuya dönə-dönə müraciət edir, nakam eşqini səmimi, təsirli dillə oxucuya bəyan edir. Şair həyatının ilk gənclik dövründə yaşadığı uğursuz sevgi tarixçəsini sənətkarlıqla poeziyasına köçürür, həssas oxucusu ilə dərdləşir, ürəyini boşaldır. Şəhriyarın avtobiografik səciyyə daşıyan “Behcətabad xatirəsi” şeri məhəbbət lirikasının ən gözəl nümunəsi sayıla bilər. Şeir o dərəcədə təsirli və səmimi ki, onu həyəcənsiz oxumaq mümkün deyil. Bu əsər məhəbbət mövzusunda

bu günə kimi yazılmış ən dolğun, mükəmməl, güclü şeiriyyətə və bədii təsvir imkanlarına malik əsl poeziya nümunəsidir. Şeirdə bədii təsvir vasitələrindən bacarıqla istifadə, güclü şeiriyyət, səmimi deyim tərzı o dərəcədə mükəmməldir ki, oxucu sanki daxilən şairin həmdərdinə çevrilir, bu ağrıları şairlə bölüşür:

*Gözlər asılı, yox nə qaraltı, nə də bir səs,
Batmış qulağım, gör nə düşürməkdədi darı.
Bir quş: “Ayığam!”- söyləyərək, gahdan inildər,
Gahdan onu da yel deyə laylay, huş aparı.
Yatmış hamı, bir Allah oyaqdı, daha bir mən,
Məndən aşağı kimsə yox, ondan da yuxarı... [6, s.10].*

Şair təbiətlə insan hisslərini vəhdətdə verir, çəkdiyi ağrıları, intizarı müqayisəli dillə təsvir edir:

*Dan ulduzu istər çıxa, göz yalvarı çıxma!...
O çıxmasa da, ulduzumun yoxdu çıxarı.
Gəlməz, tanıram bəxtimi, indi ağarar sübh,
Qaş böylə ağardıqca, daha baş da ağarı [6, s.10].*

M.Şəhriyarın ana dillində yazdığı məhəbbət şeirlərinin içərisində “Getmə, tərsa balası” özünəməxsusluğu ilə seçilir. Şeirın yazılma tarixi də maraqlıdır. Şəhriyarın dostu bu şeir haqqında belə rəvayət edir: “Bu qəzəli anam şikəstə-bəstə halda oxuyardı.Yadımda qalan beytlər bunlar idi:

*Getmə tərsa balası, mən də sənə sayə gəlim,
Yapışıb damənüvə sənə kəlisaya gəlim.
Öyrədib ya ki, sən et dini-müsəlmanı qəbul,
Ya ki təlim elə mən məzhəbi – İsayə gəlim.*

Günlərin birində beytləri ahənglə Şəhriyara oxudum. Ehsası təhrik olunmuş ustad şeirin kimdən olduğunu soruşdu. Lakin müəllif mənə məlum deyildi Şəhriyar bu şeiri çox sevərdi və nəhayət onu istiqbal etdi və ona “Getmə tərsa balası” ünvanı verdi” [6, s.15].

Şəhriyar bu şeirində aşiqin hisslərinin təsvirində bədii təsvir vasitələrindən bacarıqla, böyük sənətkarlıqla istifadə edib:

*Mənə də baxdın o şəhla göz ilə, mən qaragün
Cürətim olmadı bir kəlmə təmannayə gəlim.
Mən cəhənnəmdə də baş yastığa qoysam sən ilə,
Heç ayılmam ki, durub cənnəti – məvayə gəlim.*

*Nənə qarnında da sənə əkiz olsaydım əgər,
İstəməzdim doğulub bir də bu dünyaya gəlim.
Allahından sən əgər qorxmayıb olsan tərsa,
Qorxuram mən də dönüb dini-Məsihayə gəlim [6, s.15-16].*

Şəhriyarın ana dilində yazdığı məhəbbət şeirlərinə misal olaraq “Naz eylə-misən”, “Yar qasidi”, “Pərvanə və şam”, “Fasilə düşdü” vəs. göstərmək olar. Təhlil etdiyimiz şeirlər M.Şəhriyarı məhəbbət şairi adlandırmağa kifayət edir.

Ustad şair poeziyasında təbiət təsvirlərindən əsasən iri həcmli əsərlərində, “Heydərbabaya salam”, “Səhəndiyyə” poemalarında geniş istifadə etmişdir.

Şəhriyarın həyatının öyrənilməsində onun tərcümeyi hal-xarakteri daşıyan şeirləri də mühüm rol oynayır. “Behcətabad xatirəsi”, “Şatır oğlan”, “Qəm basdı qəl-yanımi”, “Ağız yemişi”, “Alnımın yazısı”, “Əsli-Kərəm” şeirinə bir bir haşiyyə, “Dərya elədi”, “Qəmlə atış-barış”, “Ağa Mir Sadığın xeyratı”, “Eyvay, anam”, “Atamın matəmində”, “Əzizə”, “Əzizə can”, “Əzizəyə”, “Fəxriyyə ölümü”, “Necə keçdi ömrün?”, “Qardaşımın məzarı” və sair şeirlərində Şəhriyar həyatının müxtəlif anlarını, sevincli, kədərli günlərinin xatirələrini oxucusu ilə paylaşır, həyatının qarənliq məqamları barədə bizə məlumat ötürür. Tərcümeyi-hal xarakteri daşıyan şeirlərindən biri də “Xan nənə” şeiridir. Şəhriyarın öz ifasında çox sevdiyi nənəsinə həsr etdiyi bu şeiri dinləmək çox təsirlidir:

*Xan nənə, canım, nolaydı,
Səni bir də mən tapaydım,
O ayaqlar üstə bir də,
Döşənib bir ağlayaydım [6, s. 160].*

Şəhriyarın yaradıcılığından söz açarkən dini mövzuda yazdığı şeirlərini də qeyd etməyə bilmərik. Şair müqəddəs imam Rzanın nəslindən olması ilə daim fəxr etmiş, “Hilali-Məhərrəm”, “Təzmin”, “Rehləti-xətmi-Rəsul”, “Taci-səadət”, və s. şeirlərində Kərbəla faciəsinin qurbanlarını ehtiramla xatırlamış, müsibətlərinə göz yaşı tökmüşdür:

*Kor olmuş gözlərin qan tutdu Şümrün,
Ki, görsün öz əlində xəncər ağlar.
Hüseynin köynəyi Zəhra əlində,
Çəkər qıyha qiyamət, məhşər ağlar [6, s.127].*

Şəhriyarın yaradıcılığında mərsiyə janrını səciyyələndirən əsas xüsusiyyət şairin fəlsəfi fikirlərə də önəm verməsi, keçmişdə baş verənlərə müasirlik baxımından yanaşmasıdır.

M.Şəhriyarın yaşadığı dövrdə millətinə ən böyük xidməti yazdığı ana dilli əsərləri ilə doğma dilinə yenidən həyat verməsidir. Şəhriyar ana dilində xalqının dərd-sərini, ağrı-acısını, millətinin ikiye bölünmək kimi ağırılı faciəsini şeirə çevirib, dünyaya bəyan etmiş qüdrətli söz sərrafıdır. Sadə xalq həyatını poeziyaya gətirməsi, xəlqilik, millilik, dünyəvilik kimi bəşəri ideallara sadıq qalması, Azərbaycançılıq ideyalarını təbliğ və tərənnüm etməsi Şəhriyara ədəbiyyatın əbədiyyət zirvəsini qazandıraraq, söz mülkünün “Şəhriyar”ı edib.

Ədəbiyyat:

1. Axundlu Y. Ədəbi portretlər. Bakı: Elm, 2009.
2. Beqdeli Q. Məhəmmədhüseyn Şəhriyar. Bakı: Azərbaycan Dövlət Nəşriyyatı, 1963.
3. Billuri H. Məhəmmədhüseyn Şəhriyar. Bakı: Elm, 1984.
4. Gedikli Y. Şəhriyar və bütün türkcə şeirləri. Bakı: YOM, 2007.
5. Quliyev E. Şəhriyar poeziyası və milli təkamül. Bakı: Elm, 2004.
6. Məhəmmədhüseyn Şəhriyar: “Əbədiyyət gülüyəm mən”. Bakı: Elm və təhsil, 2017.
7. Şəhriyar. Yalan dünya. Bakı: Azərbaycan Ensiklopediyası, 1993.

Summary

The Key Topics of Mohammadhussein Shahriyar's Poems in Mother Tongue

Regardless of what language, style and theme he wrote, Seyyid Mohammadhussein Shahriyar had highly valued poetry, word, art and craftsmanship and tried to be the voice of justice of his people. The article deals with the key topics of Shahriyar's Poems in his Mother Tongue. It is possible to make use of and learn more from this great poet's creativity – love for motherland, loyalty in the homeland, love for parents, respect for national and mental values, humanity. The course of history proves that not only the power of the word is enough to conquer the heart of the people, but also it is important to gain their love. The poet's personality must play an important role in reaching the peak of eternity in literature. Shahriyar is one of the rare artists whose personality coincides with his creativity. He did not bow down to anyone in the time of the Shah regime, and he lived all his life proudly. His heroism was to oppose shah's policy, to condemn oppression and tyranny and to write in a forbidden mother tongue when the Shah regime was ruling. Because of these features, Shahriyar's poetry is eternal. As long as the Azerbaijani people live, Shahriyar and his rich literary heritage will also live!

Резюме

Основная тема стихотворений на родном языке Махаммадхусейна Шахрияра

Независимо от того, на каком языке, в каком стиле он писал, Сеид Махаммадхусейн Шахрияр на протяжении всей своей творческой деятельности высоко ценил поэзию, слова, искусство, мастерство и старался быть справедливым голосом своего народа и своей Родины. Данная статья посвящена основной теме стихотворений на родном языке Махаммадхусейна Шахрияра. Благодаря творчеству поэта, можно научиться любви к родине, приверженности родной земле, любви к родителям, уважению к национально-нравственным ценностям и гуманности. Ход истории доказывает, что невозможно покорять сердца людей и завоевать их любовь только силой слов. Личность поэта должна сыграть важную роль в достижении пика вечности в литературе. Шахрияр – один из самых редких поэтов, у которого совпадает личность с его творчеством. Он не поклонялся никому во времена правления царского режима и гордо прожил всю свою жизнь. Его героизм заключался в противостоянии политике Шаха, осуждении гнета и притеснения во времена правления шахского режима и создании произведений на запрещенном родном языке. Поэзия Шахрияра вечна, именно благодаря этим его особенностям. Пока жив азербайджанский народ, будет жить и Шахрияр и его богатое литературное наследие!